

Constantino García
BIBLIOGRAFÍA

Constantino García González naceu en Oviedo o 20 de setembro de 1927. Realizou estudos de Licenciatura en Filoloxía Románica na Universidade de Oviedo e de Doutoramento na Universidade Complutense de Madrid, na que presentou a súa tese co título *Ideas Lingüísticas en España durante el siglo XVI* (1958).

Dende 1951 foi primeiro bolseiro e máis tarde colaborador no Instituto de Filología Hispánica do Consejo Superior de Investigaciones Científicas e do Comité de Latín Medieval do mesmo organismo. Traballou na Sección de Estudios Gramaticales do mencionado Instituto, principalmente en temas relacionados coa materia da súa tese. Froito deste traballo é a súa obra *Contribución a los estudios gramaticales (la aportación del Brocense)* que logrou o primeiro premio nacional de investigación Antonio de Nebrija en 1958 e que foi publicada como anexo da *Revista de Filología Española*.

Entre 1953 e 1959 foi profesor axudante das cátedras de Gramática Xeral e Gramática Histórica da Lingua Española e encargado do Seminario de Filoloxía Románica da Universidade de Madrid. Neste tempo tivo ó seu cargo varios cursos de lingua española para estranxeiros nas universidades de Madrid e Santander. Polos mesmos anos foi colaborador do Seminario Menéndez Pidal, no que traballou con Ramón Menéndez Pidal e Rafael Lapesa na confección do *Glosario del español primitivo*, obra aínda inédita.

No curso académico 1959-60 ocupou o lectorado de español na Universidade de Bonn, na que colaborou cos profesores Harri Meier e E. Coseriu. Nesta súa estada en Alemaña asistiu a diferentes congresos celebrados en países centroeuropeos e publicou en revistas alemanas diversos traballos de investigación lingüística e literaria.

En novembro de 1965 gañou a cátedra de Filoloxía Románica da Facultade de Filosofía e Letras da Universidade de Santiago de Compostela, da que tomou posesión o día 28 de febreiro de 1966, pasando a desempeñala dirección do departamento de Filoloxía Románica dende a súa constitución ata febreiro de 1985. Encargouse da secretaría da Facultade de Filosofía e Letras dende 1967 ata 1974. Foi decano electo da Facultade de Filoloxía (primeiro fórao, por pouco tempo, por designación rectoral) en dous períodos, de febreiro de 1976 a decembro de 1977, e de marzo de 1980 a marzo de 1983. Na sesión inaugural do curso 1977-78 pronunciou a lección *Galego onte, galego hoxe*, que foi a primeira lida en galego na historia da Universidade de Santiago.

Dirixiu o Servicio de Publicacións e Intercambio científico da mesma universidade entre os anos 1974 e 1984; impulsou a creación do Instituto de Idiomas e foi o seu primeiro director, dende 1975 ata 1984; abriu novos camiños ós Cursos de Lingua e Cultura españolas para estudantes extranxeiros da Universidade de Santiago, que dirixiu durante máis de vinte anos, con cursos impartidos nos meses de verán en Santiago, Vigo e A Coruña, ós que incorporou, dende 1971, cursos especiais de Lingua e Cultura galegas (que logo pasarían a integrarse, como cursos de lingua, a varios niveis, no Instituto de Idiomas).

Ocupou o cargo de director do Instituto da Lingua Galega dende a súa fundación en xullo de 1971 ata outubro de 1990. Encargouse da dirección da revista *Verba* dende 1971, ano en que apareceu o primeiro número co nome de *Verba. Anuario Gallego de Filoloxía* (a partir do volume 5 -1978- figura co subtítulo en galego: *Anuario Galego de Filoloxía*). Desta revista publicáronse ata a actualidade 16 números e 33 anexos.

É membro correspondente da Real Academia Española. En marzo de 1982 foi nomeado membro numerario da Real Academia Galega, na que ocupa os cargos de secretario adxunto e de director do Seminario de Lexicografía, creado en novembro de 1986. Foi elixido membro do Consello da Cultura en 1983, institución na que foi vicepresidente desde novembro de 1983 a outubro de 1989.

Como catedrático de Filoloxía Románica dirixiu máis de cen memorias de licenciatura. A maioría delas tratan problemas da lingua galega: estudos sobre o galego moderno (léxico, onomasioloxía, toponimia e temas gramaticais) e o galego medieval (estudios do protorromance, léxicos de obras medievais e temas de gramática medieval). Tamén supervisou tesinas que analizaban cuestións particulares doutros idiomas, especialmente estudos sobre as literaturas e linguas francesa e española.

Ocupouse ademais da dirección de vinteseis teses de doutoramento presentadas ata o momento, delas dezasete de lingüística galega:

- Enríquez Salido, María del Carmen: *El habla de O Grove*, Universidade de Santiago de Compostela, 1971. Foi publicado o *Léxico de O Grove* como anexo número 3 de *Verba* (1974) e mais "Fonética y fonología del gallego de O Grove" en *Verba*, 3 (1976), 128-160..
- Royo Sánchez, Guillermo: *Perífrasis verbales en el gallego actual*, Universidade de Santiago de Compostela, 1972. Foi publicada co mesmo título como anexo 2 de *Verba* (1974).
- Santamarina Fernández, Antonio: *El habla del valle del Suarna*, Universidade de Santiago de Compostela, 1973. Parte deste traballo foi publicado co título *El verbo gallego*, anexo 4 de *Verba* (1974). Así mesmo, derivan da tese os artigos sobre as partículas comparativas e o adverbio publicados, respectivamente, en *Verba*, 1 (1974), 16-30 e 2 (1975), 59-106.
- Couceiro, José Luis: *El habla de Feás*, Universidade de Santiago de Compostela, 1973. Foi publicada (a parte gramatical) co mesmo título como anexo 5 de *Verba* (1976).

- Ríos Panisse, María del Carmen: *Nomenclatura de la flora y fauna marítimas de Galicia (I Invertebrados y peces, II Mamíferos, aves y algas)*, Universidade de Santiago de Compostela, 1973. Os capítulos de invertebrados e peixes foron publicados como anexo 7 de *Verba* (1977), con anotacións etimolóxicas de A. Santamarina; a parte de mamíferos, aves e algas editáronse no anexo 19 (1983) da mesma revista.
- Sánchez Regueira, Isolina: *Análisis de la obra lingüística de Cesar Oudin "Grammaire Espagnolle"*, Universidade de Santiago de Compostela, 1973. Publicada parcialmente en *Verba*, 6 (1979), 43-73 e *Verba*, 8 (1981), 113-170.
- González F., Isabel: *Sufijos nominales en el gallego actual*, Universidade de Santiago de Compostela, 1975. Foi publicada co mesmo título como anexo 11 de *Verba* (1978).
- Herrero A., Abelardo: *Influencia de las lenguas de invasión en la Toponimia Mayor de la provincia de Burgos*, Santiago de Compostela, 1975 (inérita).
- Pérez Cid, Ramón: *El habla de Martín*, Universidade de Santiago, 1976 (inérita).
- Flores Varela, Camilo: *La negación temporal en francés antiguo y medio (con relación con el francés moderno)*. Universidade de Santiago de Compostela, 1976 (inérita). Desta tese deriva o artigo "Observations sur *pas* et *point* en moyen français", en *Verba*, 4 (1977), 137-148.
- Olivares Vaquero, María Dolores: *La subordinación y complementación en el teatro de Corneille, Molière y Racine*. Universidade de Santiago, 1976. Foi editada polo Secretariado de Publicacións da Univ. de Santiago, co título *La subordinación relativa y completiva en el teatro clásico francés*, en 1978.
- Rodríguez, José Luís: *El Cancionero de Joan Airas de Santiago*, Universidade de Santiago de Compostela, 1976. Foi publicada como anexo 12 de *Verba* (1980).
- Taboada Cid, Manuel: *El habla del Valle de Verín*, Universidade de Santiago de Compostela, 1976. Foi publicado o primeiro tomo (correspondente á gramática) co mesmo título como anexo 15 de *Verba* (1979).
- Pena Seijas, Jesús: *La derivación en español. Verbos derivados y sustantivos verbales*, Universidade de Santiago de Compostela, 1976. Foi publicada co mesmo título como anexo 16 de *Verba* (1980).
- Rivas Quintas, Eligio: *Toponimia de Martín*, Universidade de Santiago de Compostela, 1979. Foi publicada co mesmo título como anexo 25 de *Verba* (1982).
- Fernández Rei, Francisco: *O verbo. Contribución á dialectoloxía galega*, 2 tomos e un álbum de 323 mapas (que foi a base do vol. I do *Atlas Lingüístico Galego. Morfoloxía verbal*), Universidade de Santiago de Compostela, 1979 (inérita).
- Álvarez Blanco, M. Rosario: *O pronome persoal en galego*, 2 tomos, Universidade de Santiago de Compostela, 1980 (inérita).
- González González, Manuel: *O xugo e o carro. Contribución ó estudio das denominacións dos apeiros de labranza en Galicia*, 3 tomos, Universidade de Santiago de Compostela, 1980 (inérita).

- Noia Campos, María Camino: *Descrición e medida do bilingüismo en dous grupos de escolares da zona de Vigo*, Universidade de Santiago de Compostela, 1980 (inédita). Desta tese derivan os artigos "Interferencias léxicas entre as linguas galega e castelá" en *Grial*, 75 (1982), 91-99 e "Contribución ó estudio do léxico dos bilingües" en *Verba*, 11 (1984), 181-195.
- Palacio Sánchez, José Antonio: *Toponimia del Ayuntamiento de Pantón (Lugo)*, Universidade de Santiago de Compostela, 1981 (inédita).
- Blanco Rodríguez, Luisa: *Estudio léxico de la obra en castellano de Álvaro Cunqueiro*, Universidade de Santiago de Compostela, 1984. Este traballo foi publicado como anexo 33 de *Verba* (1990) co título *El léxico de Álvaro Cunqueiro*.
- Rodríguez Neira, Modesto Anibal: *Aproximación sociológica al uso del gallego y del castellano en Lugo y su provincia, según información de los escolares del ciclo superior de E.G.B. en los cursos 79-81*, Universidade de Santiago de Compostela, 1985 (inédita).
- Lorenzo Gradín, Pilar, *Diseño y construcción de la canción de mujer románica*, Universidade de Santiago de Compostela, 1987. Foi publicada polo Servicio de Publicacións da Universidade de Santiago de Compostela co título *La canción de mujer en la lírica medieval*, 1990.
- Pino Serrano, M. Laura, *El artículo en francés antiguo y medio*, Universidade de Santiago de Compostela, 1989 (inédita).
- Sánchez Palomino, María Dolores, *O artigo en francés nos séculos XIV e XV: aproximación a unha historia do concepto: comportamento cos nomes propios e empregos non xenéricos do indefinido*. Universidade de Santiago de Compostela, 1990 (inédita).
- García-Sabell Tormo, Teresa, *Galicismos e occitanismos nos Cancioneiros galego-portugueses medievais*, Universidade de Santiago de Compostela, 1990 (inédita).

BIBLIOGRAFÍA

Libros

- Contribución a la historia de los conceptos gramaticales (la aportación del Brocense)*, Madrid, CSIC, Anejo LXXI, Madrid, 1960.
- Cristóbal Villalón, *Gramática castellana*. Ed. facsimilar, con estudio de Constantino García, Madrid, CSIC, 1971.
- Léxico de la comarca compostelana*, Anexo 1 de *Verba*, 1974.
- Galego onte, galego hoxe*, lección inaugural do curso universitario 1977-78 publicada polo Secretariado de Publicacións da Universidade de Santiago, 1977. Este discurso apareceu reeditado en *Temas de Lingüística Galega* (pp. 35-108). Foi tamén traducido ó italiano por Giovanna Scalia Rössler co título *Il Galego*, Perugia, Università degli studi di Perugia, 1984.
- Recantos da lingua*, A Coruña, La Voz de Galicia, 1983.

Temas de Lingüística Galega, A Coruña, La Voz de Galicia, 1985.
Glosario de voces galegas de hoxe, anexo 27 de *Verba*, 1985.
Follas da lingua, A Coruña, La Voz de Galicia, 1987.
Retrincos da lingua, A Coruña, La Voz de Galicia, 1988.
Cousas de lingua, A Coruña, La Voz de Galicia, 1990.

Realizou asimesmo os seguintes traballos:

- *Índice de las "Peregrinaciones"* de Lacarra, Vázquez de Parga e J. Uría.
- *Índice de la Biblioteca de Traductores* de Menéndez Pelayo.
- *Índice de la Ciencia Española* de Menéndez Pelayo.

Dirixiu as seguintes publicacións:

Lingüística románica, de 6 unidades didácticas, elaboradas por Francisco García Gondar e Alejandro Leis Carlés, que editou a Universidad Nacional de Educación a Distancia, Madrid, 1977.

Galego 1. Instituto da Lingua Galega, Santiago de Compostela, Secretariado de Publicacións da Universidade de Santiago, 1984⁵ (1^a 1971).

Galego 2. Instituto da Lingua Galega, Santiago de Compostela, Secretariado de Publicacións da Universidade de Santiago, 1984⁴ (1^a 1972).

Galego 3. Instituto da Lingua Galega, Santiago de Compostela, Secretariado de Publicacións da Universidade de Santiago, 1983³ (1^a 1973). O equipo que levou a cabo estes tres volumes do método estaba integrado por: Xosé Luis Couceiro, Ramón Lorenzo, Guillermo Rojo e Antón Santamarina.

Diccionario Básico da Lingua Galega, Instituto da Lingua Galega, Vigo, Xerais, 1980 (con varias reimpresións posteriores).

Atlas Lingüístico Galego. Morfoloxía verbal, Vol. I, t. 1 e 2. Instituto da Lingua Galega, A Coruña, Fundación "Pedro Barrié de la Maza, Conde de Fenosa", 1990. Este atlas é codirixido por Antón Santamarina. As investigacións foron realizadas por Rosario Alvarez Blanco, Francisco Fernández Rei e Manuel González González. O vol. I está coordinado por F. Fernández Rei.

Diccionario da Lingua Galega, Instituto da Lingua Galega / Real Academia Galega, Santiago, ILG/RAG, 1990. Coordinaron a redacción Manuel González e Antón Santamarina.

Artigos

"Trobo, Truébano, Trubiecu" en *Archivum*, XII (1963), 377-382.
"Literatura española traducida en Alemania (1960-1962)" en *FM*, 11-12 (Abril-Agosto de 1963), 63-83.
"Interpretación o historia literaria (Problemática de la Ciencia Literaria Alemania)", en *RL*, 61-62 (1967), 5-35.

- "Estudio, notas y comentario de texto" (en colaboración con Guillermo Rojo), de F. Dostoievski, *Stepanchikovo*, Madrid, Narcea, 1971.
- "Orixe e problemas do método de galego", en *Grial*, 32 (1971), 129-141.
- "Amanecer en gallego", en *Verba*, 1 (1974), 150-158 + 6 páxinas de mapas.
- "A lingua galega hoxe. A súa situación no ensino", en *Grial*, 44 (1974), 148-156.
- "Resultados del sufijo -ANA en gallego", en *Verba*, 2 (1975), 150-156.
- "Interferencias lingüísticas entre gallego y castellano", en *REL*, 6.2 (1976), 327-343. Reproducido en versión galega en *Temas de Lingüística Galega*, 109-140.
- "O Atlas Lingüístico Galego", en *Verba*, 4 (1977), 5-17. En colaboración con Antón Santamarina, Rosario Álvarez Blanco, Francisco Fernández Rei, Manuel González González.
- "Os estudos dialectáis do galego", en *Grial*, 62 (1978), 458-464.
- "Anochecer en gallego", en *Verba*, 5 (1978), 93-100.
- "Descendientes del latín *serus*, -a, -um y derivados" en *REA*, 8 (xaneiro 1980), 193-201.
- "Los días de la semana en gallego (Problema de interferencias)", en *Verba*, 7 (1980), 29-39.
- "Los nombres gallegos de las estaciones del año", en *Verba*, 8 (1981), 385-390.
- "Actividades do Instituto da Lingua Galega", en *Coloquio de Tréveris* (1982), 23-34.
- "Creatividad en el habla popular (Refranes gallegos del mes de agosto)", en *Verba*, 10 (1983), 281-287.
- "Perda do S- na fala popular", en *Verba*, 11 (1984), 275-280.
- "Descendentes do lat. *solitas* en galego e en especial na obra rosaliana", en *Verba*, 12 (1985), 345-355.
- "Notas léxicas galegas (I)", en *Verba*, 13 (1986), 291-299.
- "El castellano en Galicia", en *El castellano actual en las comunidades bilingües de España*, Salamanca, Junta de Castilla y León, Consejería de Educación y Cultura (1986), 49-64.
- "La lengua gallega como lengua de cultura", en *Mapa lingüístico de la España actual*, 1986.
- "Vicisitudes históricas del desarrollo del Gallego", en *Lenguas peninsulares y proyección hispánica*, publicación coordinada por Manuel Alvar, Madrid, Fundación Friedrich Ebert/Instituto de Cooperación Iberoamericana (1986), 73-85.
- "Grilos e ralos, rans albariñas", en *Actas do Congreso Internacional de Estudos sobre Rosalía e o seu tempo*, t. III, Santiago de Compostela, Consello da Cultura Galega / Universidade de Santiago de Compostela (1986), 71-78.
- "A situación do galego", en *Coloquio de Lexicografía*, 13-19.
- "Os estudos de dialectoloxía galega feitos polo ILGA", en *Coloquio de Lexicografía*, 31-32.
- "O diccionario básico", en *Coloquio de Lexicografía*, 41-42.
- "Verba", en *RF*, 100 (1988), 313-316, en colaboración con Alexandre Veiga.
- "Notas léxicas galegas (II)", en *Verba*, 16 (1989), 387-395.
- "Os rubios galegos", en *Estudios Románicos*, 4 (1987, 88-89), *Homenaje al profesor Luis Rubio*, Universidad de Murcia, Murcia, 1990, I, 441-444.

"Derivados do latín *nebula* e outras palabras afíns no galego de hoxe", en *Homenaje a Alonso Zamora Vicente*, II, Madrid, Editorial Castalia (1989), 81-89.

"Xornadas e xeiras", en *Cadernos de lingua*, 1 (1990), 7-10.

Revistas e publicacións citadas:

Archivum. Revista de la Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Oviedo, Oviedo.

Cadernos de Lingua, Real Academia Galega, A Coruña.

Coloquio de Lexicografía: anexo 29 de *Verba*, preparado por R. Lorenzo, Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela, 1988.

Coloquio de Tréveris: Tradición, actualidade e futuro do Galego. Actas do Coloquio de Tréveris, preparadas por D. Kremer e R. Lorenzo, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, Consellería de Cultura, 1982.

FM: Filología Moderna, Universidad de Madrid, Facultad de Filosofía y Letras.

Grial: Grial. Revista Galega de Cultura, Editorial Galaxia, Vigo.

REA: Romanica Europaea et Americana, Bouvier Verlag Herbert Grundmann, Bonn.

REL: Revista Española de Lingüística, Gredos, Madrid.

RF: Romanische Forschungen, Vittorio Kolstermann, Frankfurt am Main.

RL: Revista de Literatura, Instituto "Miguel de Cervantes" de Filología, Madrid.

Verba: Verba. Anuario Galego de Filoloxía, Universidade de Santiago de Compostela, Santiago de Compostela.

F. FERNANDEZ REI

XULIO SOUSA F